

Strategic Defense Authority of the Army of the Islamic Republic of Iran in Countering Threats on the Horizon of the Second Step of the Revolution Statement

Dariuosh Eskandari¹, Adel farzaneh², Afshin Bokaei³

Abstract

Purpose:

Today, the armies of the world are trying to take steps to maximize the power and defense authority in order to establish security and national authority in their country. The Army of the Islamic Republic of Iran is no exception to this rule and seeks to increase its national capabilities, national strength and defense authority in order to increase deterrence, reduce vulnerability, maintain security, promote national stability and meet any challenges. And become military threats. The present study has been written with the aim of presenting strategies to achieve the strategic defense power of the Army of the Islamic Republic of Iran in the face of threats in the context of the statement of the second step of the revolution.

Method:

the method of data analysis was used to identify the environment, content analysis and interviews with experts, and to formulate a strategy using internal and external factor evaluation matrices and drawing SPACE diagrams and SWOT and QSPM techniques. Questionnaire questions were distributed among the statistical population, which were selected from 70 experts of the country's defense sector and in full.

Findings:

Based on the results of the research, 5 strategies were counted as the strategies of the defense authority of the Army of the Islamic Republic of Iran against the US military threats in the horizon of the statement of the second step of the revolution.

Conclusion:

In order to enhance the strategic authority of the Army of the Islamic Republic of Iran in the face of threats, the capabilities of each strategy should be considered, which is discussed in this article.

Keyword: Strategy, Defense Authority, Statement of the Second Step of the Revolution

1. PhD Student in Strategic Defense Management ,University of Strategic Defense Sciences. **Corresponding Author:**

Email: d55_eskandari@yahoo.com

2. PhD Student in Strategic Defense Management ,University of Strategic Defense Sciences.

3. Master of Defense Management, AJA University of Command and Staff

Journal of maritime management studies,2021,vol. 6,No.4 pp.61-81

Received: November 26, 2021; Accepted February 24, 2022

Doi:https://doi.org/10.22034/mmr.2022.316478.1055

Article Type: Research-based Published by Faculty of Management and Marine Commissary

اقتدار راهبردی دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب

داریوش اسکندری^۱، عادل فرزانه^۲، افشین بکایی^۳

چکیده

هدف: امروزه ارتش‌های دنیا تلاش می‌کنند اقداماتی را در راستای حداکثرسازی توان و اقتدار دفاعی به منظور استقرار امنیت و اقتدار ملی در کشور خود انجام دهند. ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و تلاش می‌کند قابلیت‌های ملی، قدرت ملی و اقتدار دفاعی خود را افزایش دهد تا موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم امنیت، ارتقاء پایداری ملی و مقابله با هرگونه چالش و تهدیدات نظامی شود. پژوهش حاضر با هدف ارائه راهبردهای دستیابی به اقتدار راهبردی دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب به رشته تحریر درآمده است.

روش: روش تجزیه و تحلیل اطلاعات جهت شناخت محیط از تحلیل محتوا و مصاحبه با صاحب‌نظران و برای تدوین راهبرد با به‌کارگیری ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و رسم نمودار SPACE و تکنیک‌های SWOT و QSPM استفاده شده است. سؤالات پرسشنامه در بین جامعه آماری که از خبرگان بخش دفاعی کشور به تعداد ۷۰ نفر و به صورت تمام شمار انتخاب شده بودند، توزیع گردید.

یافته‌ها: بر اساس نتایج پژوهش، تعداد ۵ راهبرد به‌عنوان راهبردهای اقتدار دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب احصاء گردید.

نتایج: جهت ارتقاء اقتدار راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات باید ظرفیت‌های موجود در هر کدام از راهبردها را مورد توجه قرار داد که در مقاله به آن پرداخته شده است.

کلیدواژه‌ها: راهبرد، اقتدار دفاعی، بیانیه گام دوم انقلاب

استناد: اسکندری، داریوش، فرزانه، عادل، بکایی، افشین. (۱۴۰۰). اقتدار راهبردی دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب. *مطالعات مدیریتی دریامحور*، ۲(۴)، ۶۱-۸۱.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی دفاعی، دانشگاه علوم استراتژیک دفاعی، نویسنده مسئول، ایمیل: d55_eskandari@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی دفاعی، دانشگاه علوم استراتژیک دفاعی،

۳. کارشناسی ارشد مدیریت دفاعی دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۹/۵؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۵

نوع مقاله: علمی و پژوهشی ناشر: دانشکده مدیریت و کمیسردریایی دانشگاه علوم دریایی امام خمینی(ره)

مقدمه

یکی از عرصه‌های مهم و اساسی تأمین امنیت ملی کشورها در راستای حفظ منافع ملی خود و دستیابی به اقتدار پایدار، توجه به حوزه دفاعی نظامی و عوامل اثرگذار بر قدرت دفاعی کشور در راستای ایجاد بازدارندگی در برابر تهدیدهای دشمنان می‌باشد که با توجه به حاکم بودن شرایط عدم قطعیت در پیش‌بینی آینده مناسبات و تحولات کشورها و نظام بین‌الملل، درک جایگاه و توان دفاعی نظامی جهت مقابله با تهدیدهای متصور در آینده از مسائل ضروری می‌باشد. در واقع می‌توان گفت که یکی از ابعاد اساسی اقتدار ملی یک کشور، اقتدار دفاعی آن کشور است. خداوند متعال در قرآن کریم در باب اقتدار دفاعی می‌فرماید: شما (نیروهای مسلح) در مقام مبارزه با آن کافران خود را مهیا کنید و تا آن حد که بتوانید از آذوقه و تسلیحات و آلات جنگی و اسبان سواری برای تهدید و تخویف دشمنان خدا و دشمنان خودتان کاملاً فراهم سازید و بر قوم دیگر که شما بر دشمنی آنان آگاه نیستید و خدا بر مکر و دشمنی آن‌ها آگاه است، نیز مهیا باشید و آنچه در راه خدا صرف می‌کنید، خدا تمام به شما عوض خواهد داد و هرگز به شما ستم نخواهد شد. (قرآن کریم، انفال: آیه ۶۰)

ماندگاری و حیات کشورهای جهان در گرو طراحی رویکردهای دفاعی مستحکمی است که بیشترین سطح تعهد، مسئولیت، مشارکت و ضرورت را در دفاع از حریم کشور خود برانگیزند. اقتدار نظامی به منزله آشکارترین بعد اقتدار ملی، به‌ویژه در زمان‌ها و موقعیت‌های حساس، نظیر بحران و جنگ، نقش بارزتری ایفا کرده، سایر ابعاد قدرت را به خدمت می‌گیرد. (پورعزت، امیری، آقامحمدی و وثوقی نبیری، ۱۳۹۶) امروزه در صحنه‌های بین‌المللی، هر کشوری تلاش می‌کند اقداماتی را در راستای حداکثرسازی توان و قدرت نظامی خود و اقتدار ملی برای استقرار امنیت و حداکثرسازی توان دفاعی خود انجام دهد. جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و تلاش می‌کند قابلیت‌های ملی، قدرت ملی و اقتدار دفاعی خود را افزایش دهد تا موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل چالش‌ها، حملات و تهدیدات شود. با توجه به جایگاه ویژه جمهوری اسلامی ایران در منطقه، با داشتن ۱۵ کشور همسایه که برخی از آن‌ها مدعی برخی اختلافات ارضی - مرزی بوده، چالش‌های خاصی را سبب می‌شوند. (مجردی، حاجی‌سالم و اسحاقی، ۱۳۹۲) به‌ویژه با توجه به اینکه برخی از این کشورها به سلاح‌های غیرمعارف و هسته‌ای نیز دسترسی دارند و با در نظر گرفتن حساسیت جغرافیای راهبردی، جغرافیای اقتصادی و جغرافیای فرهنگی منطقه، وجود ارتش مقتدر برای کشور ما بسیار ضروری است. (قاسمی و نگهدار، ۱۳۹۲)

اقتدار دفاعی امنیتی جمهوری اسلامی ایران شکل کارآمدی از مجموعه توانمندی‌های نظامی، انتظامی، اطلاعاتی، حفاظت اطلاعات و بسیج مردمی در چارچوب مشروع و مقبول با پشتیبانی سایر مؤلفه‌های قدرت ملی (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، نظامی، علمی و فناوری) و استفاده از امکانات مادی و معنوی کشور برای دفع تهدیدات و خطرات دشمنان داخلی و خارجی و دفاع از ارزش‌ها، آرمان‌ها و منافع ملی در راستای سیاست‌های دفاعی - امنیتی کشور است. (رشیدزاده، عاشوری و شهرام‌فر، ۱۳۹۰) موقعیت بی‌بدیل ژئوپلیتیکی^۱ و ژئواستراتژی^۲ جمهوری اسلامی ایران با محوریت اسلام،

1 - Geo political

2- Geo Strategy

ایران را به بازیگر فعال منطقه‌ای و بین‌المللی تبدیل کرده است؛ به همین دلیل جمهوری اسلامی ایران همواره توسط کشورهای سلطه‌طلب تهدید می‌شود. (حیات مقدم، کلانتری و فلاح، ۱۳۹۶) با پیروزی انقلاب اسلامی، هرچند حضور سلطه‌آمیز و مداخله‌گرانه آمریکا در ایران پایان یافت اما مرحله‌ای جدید در روابط دو کشور گشوده شد. حوادثی مانند پیروزی انقلاب اسلامی و حادثه تسخیر لانه جاسوسی آمریکا در تهران ضربه‌ای سهمگین بر روابط ایران و آمریکا و موقعیت آمریکا در منطقه و حتی در سطح جهان وارد آورد و اعتبار و هیبت بین‌المللی آمریکا را به شدت خدشه‌دار ساخت. تداوم بحران سبب گردید که واشنگتن روابط سیاسی و رسمی خود را با ایران قطع کند که به دنبال آن خصومت‌های آمریکا علیه ایران شدت گرفت و تجاوز نظامی به طس اقدام عجولانه آمریکا بود که با شکست مواجه شد. آمریکا تلاش داشت از راه‌های مختلف نظیر حمایت از صدام در جنگ تحمیلی، تحریم‌های اقتصادی، مقابله با سیاست‌های ایران در سازمان‌های بین‌المللی، حمله به سکوه‌های نفتی و درنهایت ساقط کردن هواپیمای مسافربری، ایران را وادار به تسلیم و تمکین نماید. با پایان یافتن جنگ تحمیلی، آمریکا با متهم کردن ایران به حمایت از تروریسم، نقض حقوق بشر، تلاش برای دستیابی به سلاح هسته‌ای و تبلیغات گسترده و وسیع رسانه‌ای علیه ایران اقدامات خود را شدت بخشید تا جایی که دو طرف حملات مستقیمی را علیه یکدیگر به انجام رساندند. قطع دست آمریکا در منطقه و صدور تفکر انقلاب اسلامی به سایر مسلمانان و دعوت آنان به ایستادگی در مقابل ظلم و استکبار، علت اصلی دشمنی‌های آمریکا با ایران است لذا دشمنی آمریکا با ایران همچنان پایدار خواهد ماند و در کوتاه‌مدت انتظار از بین رفتن آن متصور نیست. در این خصوص مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا مدظله‌العالی فرمودند: «مسئله آمریکا یک مسئله جدی است. آمریکا با ما دشمن است؛ این دشمنی هم با شخص این حقیر یا با شخص سردمداران نظام نیست، با مجموعه نظام اسلامی است که امروز ملت ایران، این نظام را پذیرفته و در راه او دارد حرکت می‌کند؛ این دشمنی یک چنین دشمنی‌ای است. مخصوص این شخص هم نیست؛ دولت آمریکا و نظام آمریکایی، از آغاز پیدایش جمهوری اسلامی با او دشمن بود و بد بود و درصدد براندازی بود.» (بیانات در دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۷/۱۲/۱۹). بنابراین با توجه به نابرابری قدرت نظامی ج. ا. ایران و آمریکا، لازم است با اتخاذ تدابیری، از نقاط قوت خود در مقابل نقاط ضعف آمریکا حداکثر بهره‌برداری را به عمل آوریم. در این راستا ارتش جمهوری اسلامی ایران همگام با سایر ارکان نیروهای مسلح، با بهره‌گیری بهینه از قابلیت‌ها و توانمندی‌های نظامی خود و همچنین با استفاده از تجربیات گران قدر هشت سال دفاع مقدس، می‌تواند در جهت افزایش اقتدار دفاعی و نظامی خود گام بردارد. تحقیق پیش‌رو به دنبال آن است که با استفاده از محیط‌شناسی عوامل داخلی و خارجی جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با آمریکا، نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات را شناسایی نموده و سپس با نگاه به این عوامل مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب درنهایت مدل مفهومی اقتدار دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با تهدیدات را ارائه نماید.

از آنجاکه دستیابی به اقتدار راهبردی دفاعی در ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات نظامی آمریکا، مستلزم تدوین راهبردهای عملیاتی مطلوب و اثربخش در این حوزه خواهد بود لذا در این تحقیق تدوین راهبردهای عملیاتی در افق بیانیه گام دوم انقلاب در راستای دستیابی به اقتدار راهبردی دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران، مسئله

پژوهش خواهد بود تا با دستیابی به این مهم گام مؤثری در جهت کمک به حفظ و ارتقاء اقتدار راهبردی دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران برداشته شود.

خروجی تحقیق حاضر می‌تواند نقشه راهی برای شکل‌دهی سازمان و تجهیزات متناسب با نیازهای عملیاتی ارتش جمهوری اسلامی ایران باشد و این سازمان را در تدوین و اتخاذ استراتژی عملیاتی در قبال دشمنان منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای به‌ویژه آمریکا کمک نماید و خروجی آن با روشن نمودن زوایای تاریک و نکات مبهم موضوع تحقیق، دریچه‌های جدیدی را برای تأمل و بازاندیشی در مقابل فرماندهان و مدیران ارتش جمهوری اسلامی ایران باز نموده که این امر به طراحی، تدوین و انتخاب راهبردهای عملیاتی کمک خواهد نمود و عملکرد ارتش در مقابله با تهدیدات را بهبود و ارتقاء داده و نتایج علمی این تحقیق مبنایی قابل‌اتکا برای برنامه‌ریزی‌های راهبردی در ارتش جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.

هدف این تحقیق «تدوین راهبردهای ارتش جمهوری اسلامی ایران در افق بیانیه گام دوم انقلاب جهت دستیابی به اقتدار راهبردی دفاعی در مقابله با تهدیدات دشمن» است؛ لذا سؤال این تحقیق «راهبردهای ارتش جمهوری اسلامی ایران در افق بیانیه گام دوم انقلاب جهت دستیابی به اقتدار راهبردی دفاعی در مقابله با تهدیدات دشمن کدام‌اند؟» می‌باشد.

پیشینه تحقیق

پاشایی هولاسو و شفقت (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «بهبودسازی اقتدار دفاعی - امنیتی با رویکرد پدافند غیرعامل؛ مطالعه موردی: جمهوری اسلامی ایران» تعداد ۳۸ عامل که بر اقتدار دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران با رویکرد پدافند غیرعامل تأثیرگذار است را احصاء نموده است.

پورشاسب و دولت‌شاه (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «الگوی دفاعی - امنیتی بر اساس گفت‌وگو حضرت امام خمینی (ره)»، الگوی دفاعی امنیتی را با توجه به ابعاد اجتماعی - فرهنگی، سیاسی، علمی و فناوری، اقتصادی، نظامی در ۹ محور، ۲۲ مؤلفه و ۱۳۲ مفهوم استخراج نموده است.

یافته‌های پورعزت، امیری، آقامحمدی و وثوقی نیری (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «تصویرپردازی از مختصات ارتش مقتدر در پرتو رهنمودهای قرآن حکیم»، نشان دادند که ضرورت و کارکرد ارتش از نگاه قرآن حکیم با تأکید بر انواع کارکردهای اجتماعی، اعتقادی سیاسی، امنیتی و دفاعی (بازدارندگی، پدافندی و آفندی است و همچنین بر مجموعه متنوعی از کارکردهای آن تأکید شده است.

سیاری و شفیع (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین مؤلفه‌های تدوین راهبردهای عملیاتی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در راستای دستیابی به اقتدار دریایی» ۴ عامل اصلی و ۲۶ عامل فرعی که در تدوین راهبردهای عملیاتی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در راستای دستیابی به اقتدار دریایی مؤثر است دست‌یافته‌اند.

مبانی نظری تحقیق

اقتدار دفاعی

اقتدار از نظر ساختاری به معنای داشتن قابلیت‌های ابزاری نظام سیاسی در چارچوب سازماندهی توانایی‌های بالقوه و بالفعل می‌باشد. به عبارت دیگر هرگونه اقتدار ساختاری نیازمند سازماندهی قدرت ملی توسط نهادها و مراجع حکومتی است. از سوی دیگر، اقتدار از نظر هنجاری به نوعی رضایت و اختیار دلالت می‌دهد و بدین‌سان اقتدار، حق مشروع برای نفوذ یا هدایت رفتار دیگران است. اقتدار نیز مانند قدرت، وسیله رهبری دیگران است، اما پایه آن صرف زور یا مجازات نیست، بلکه همواره توأم با مشروعیت و توجیه است. (رشیدزاده، ۱۳۸۷)

ماهیت اقتدار نیز همان قدرت است اگرچه در یک بیان عمومی می‌توان اقتدار را به معنای توانایی و قدرت مشروع و دارای نفوذ یا حق فرمان دادن و فرمان‌پذیری فرض نمود. اقتدار نیز مانند قدرت، وسیله رهبری دیگران است، اما پایه آن صرف زور یا مجازات نیست، بلکه همواره توأم با مشروعیت و توجیه است. (عالم، ۱۳۸۷) به عقیده «هابز» قدرت عبارت از وسایلی است که برای دستیابی به امر مطلوبی در آینده در اختیار داریم. (منوچهری، ۱۳۷۶) از دیدگاه «پارسونز» قدرت یعنی واسطه‌ای تعمیم یافته برای تضمین اجرای تعهدهای الزام‌آور واحدهایی در نظام سازمان جمعی، وقتی که تعهدها از لحاظ آثارشان بر اهداف جمعی مشروعیت می‌یابد. (راش، ۱۹۹۹) ماکس وبر قدرت را امکانی می‌داند که فاعل و دارنده آن برای تحمیل اراده خویش بر دیگری حتی در صورت مقاومت وی از آن استفاده می‌کند. فاعلان ممکن است اشخاص، گروه‌ها و یا دولت‌ها باشند. قدرت به‌طور کلی به ظرفیت و توانایی تأثیرگذاران بر پدیده‌ها اشاره می‌کند.

دفاع به‌عنوان اولویت ضروری هر نظام سیاسی، تدابیری برای ایجاد امنیت و آرامش است که توسط یک یا چند کشور برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اتخاذ می‌شود. (جعفری، ۱۳۹۸) در تعریفی دیگر، دفاع تدابیری است که برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فناوری دشمن یا دشمنان اتخاذ می‌شود و ابعاد مختلفی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: دفاع اجتماعی-فرهنگی، دفاع نظامی، دفاع سیاسی و دفاع اقتصادی. (کیانی، ۱۳۹۵) در اسلام، و حقوق بین‌الملل، بر مقوله صلح تأکید فراوان شده است و اصولی‌ترین روش عقلا، زندگی در سایه صلح است؛ اما توجه به این نکته مهم است: اگر قدرت نیروهای مسلح و دفاعی وجود نداشته باشد «تهاجم» یا «تهدید به تهاجم» وجود دارد و در این صورت مشکلات جنگ و یا سایه جنگ وجود خواهد داشت. «ترس از جنگ» از «جنگ» کشنده‌تر است. رؤسای بسیاری از کشورها تنها با ترس از جنگ کشور خود را باخته‌اند و ملتشان گرفتار هرج و مرج، نابودی اقتصادی، تراج نواامیس و ارزش‌ها شده است. تاریخ از بسیار دور، تا ده‌ها مورد در تاریخ معاصر، یادآور کسانی است که با فریب از دشمنان، خود را خلع سلاح کرده‌اند و سپس مورد تهاجم واقع شده‌اند. دارا بودن سلاح و قدرت مسلح بازدارنده از جنگ است. قدرت به‌طور کلی به ظرفیت و توانایی تأثیرگذاران بر پدیده‌ها اشاره می‌کند. ماهیت اقتدار نیز همان قدرت است اگرچه در یک بیان عمومی می‌توان اقتدار را به معنای توانایی و قدرت مشروع و دارای

نفوذ یا حق فرمان دادن و فرمان‌پذیری فرض نمود. اقتدار نیز مانند قدرت، وسیله رهبری دیگران است، اما پایه آن صرف زور یا مجازات نیست، بلکه همواره توأم با مشروعیت و توجیه است. (عالم، ۱۳۸۷)

نظر به اینکه بنیان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران بر پایه تعالیم اسلامی استوار است و اقتدار موردنظر در این نظام باید مبتنی بر تعالیم دینی باشد. حضرت امام خمینی (رحمه‌الله علیه) این باور و اعتقاد را در موضوع قدرت دفاعی ترسیم می‌نمایند و می‌فرمایند: «با قبول و اجرای صلح کسی تصور نکند که ما از تقویت بنیه دفاعی و نظامی کشور و توسعه و گسترش صنایع تسلیحاتی بی‌نیاز شده‌ایم، بلکه توسعه و تکامل صنایع و ابزار مربوط به قدرت دفاعی کشور از اهداف اصولی و اولیه بازسازی است و ما با توجه به ماهیت انقلابمان در هر زمان و در هر ساعت احتمال تجاوز را مجدداً از سوی ابرقدرت‌ها و نوکرانشان باید جدی بگیریم.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۱۵۸)

امروزه هر کشوری تلاش می‌کند اقداماتی را در راستای حداکثرسازی توان و اقتدار ملی برای استقرار امنیت و حداکثرسازی توان دفاعی خود انجام دهد، جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و تلاش می‌کند قابلیت‌های ملی، قدرت ملی و اقتدار دفاعی خود را افزایش دهد تا موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدها و اقدامات نظامی شود. (پاشایی هولاسو، شفقت، ۱۳۹۸)

یکی از ابعاد اساسی اقتدار ملی، اقتدار دفاعی امنیتی است که شکل کارآمدی از مجموعه توانمندی‌های نظامی، انتظامی، اطلاعاتی و حفاظت اطلاعاتی و بسیج مردمی یک کشور در چارچوب مشروع و مؤثر در محیط امنیتی است. این توانمندی‌ها که به شکل قدرت نظامی هویدا می‌شود، از شاخه‌های قدرت دفاعی امنیتی است. (نوریان، ۱۳۹۲) بنابراین اقتدار دفاعی - امنیتی از دیدگاه اسلامی و نظر حضرت امام خمینی (رحمه‌الله علیه) باید از ویژگی‌هایی برخوردار باشد که امنیت ملی کشور را تأمین نماید، برای اتحاد جامعه اسلامی رفاه و آسایش را فراهم کند، منافع ملی را تضمین کرده و در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی ضمن تعامل سازنده از اصول و بنیان‌های اساسی انقلاب اسلامی حفاظت و حراست نماید. (پورشاسب و دولت‌شاه، ۱۳۹۷)

اقتدار دفاعی - امنیتی یکی از ابعاد اقتدار ملی است که شکل کارآمدی از مجموعه توانمندی‌های نظامی، انتظامی، اطلاعاتی، حفاظت و اطلاعات و بسیج مردمی یک کشور در چارچوبی مشروع و مقبول در محیط امنیتی است. اقتدار دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران، شکل کارآمدی از مجموعه توانمندی‌های نظامی، انتظامی، اطلاعاتی، حفاظت و اطلاعات و بسیج مردمی در چارچوبی مشروع و مقبول با پشتیبانی سایر مؤلفه‌های قدرت ملی (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، نظامی، علمی و فناوری) و استفاده از امکانات مادی و معنوی کشور برای دفع تهدیدات و خطرات دشمنان خارجی و داخلی و دفاع از ارزش‌ها، آرمان‌ها و منافع ملی در راستای سیاست‌های دفاعی - امنیتی کشور می‌باشد. (رشیدزاده، ۱۳۸۷)

تهدید

آسیب و تهدید، دو وجهه یک پدیده‌اند. یکی وجهه بالقوه و دیگری وجهه بالفعل؛ در شرایط آسیب فرد و جامعه به‌طور نسبی در آرامش به سر می‌برند. با تغییر ماهیت آسیب به تهدید، محیط صبغه و رنگ امنیتی به خود می‌گیرد و بازیگران وادار می‌شوند تا کنش‌ها و واکنش‌هایی را از خود ظاهر ساخته، برحسب ضرورت، مجموعه‌ای از ابزارهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری را به‌کارگیرند. (بهنام‌نیا و افتخاری، ۱۳۸۶) تهدیدهای نظامی از آشکارترین انواع تهدیدها به‌شمار می‌آیند که دارای پیشینه تاریخی طولانی در تاریخ تحولات جوامع بشری بوده که ویژگی برجسته آن‌ها استفاده از «زور» است که می‌توان تحت عنوان «منازعه» و «جنگ» از آن یاد کرد. بر این اساس، تهدید نظامی به استفاده از زور برای دستیابی به اهداف بازیگر در عرصه سیاست عملی دلالت دارد. در برخی منابع، از تهدید تحت عنوان تهدید سرزمینی یاد شده است و این‌گونه بیان نموده‌اند که این تهدیدها شامل تهدید به حمله خارجی است. (مرادیان و صادقی‌گوغری، ۱۳۹۲) قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌هاست، یکی از واجب‌ترین واجبهاست. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست. همه کشورهایی که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام‌های سیاسی آن‌ها متکی به مردم باشد ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خودکفای کارآمد برخوردار باشند؛ ولی آن‌ها این را نمی‌خواهند. (امام‌خامنه‌ای مدظله‌العالی، ۱۳۷۶/۰۷/۰۵) آمادگی نیروهای مسلح برای حفظ تمامیت ارضی و استقلال کشور و رفع تهدیدهای دشمن یکی از دغدغه‌های جدی تصمیم‌گیرندگان سیاسی است. (کمالی و خیراندیش، ۱۳۹۶) مسئله امنیت و بقای شهروندان و مقابله با تهدیدهای امنیتی - نظامی از والاترین اهداف هر دولتی است که در این میان موقعیت ژئوپلیتیکی و راهبردی ایران از یک‌طرف و پیوند میان دین و سیاست و حاکم بودن ارزش‌های اسلامی متضاد با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه بین‌الملل در ایران از طرف دیگر، سبب گردیده همواره چشم طمع قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای متوجه کشور بوده و تهدیدهای بالقوه از جانب دشمنان، سرزمین و منافع ملی را تحت تأثیر قرار داده و در بازه‌های زمانی ویژه نیز این تهدیدها بالفعل گردیده و خسارت‌ها و تلفات مادی و انسانی برای کشور به بار آورد. بنابراین اتخاذ سیاست دفاعی چندگانه و قابلیت محور جهت مقابله با تهدیدها، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. در همین رابطه لزوم حفظ و تقویت قدرت نظامی اجتناب‌ناپذیر است. (دهقان، ۱۳۹۲) بدون تردید ارتباط مستقیمی میان قدرت و به‌ویژه قدرت نظامی - دفاعی با بقای یک کشور در منازعه‌های بین‌المللی و اثرگذاری بر تحولات منطقه‌ای و حتی جهانی وجود دارد و در محیط پرخطر و فاقد اقتدار مرکزی، حفظ بقا و موجودیت سیاسی کشور بدون داشتن اقتدار دفاعی و بازدارنده قابلیت تحقق نخواهد داشت. در همین رابطه در آیات مختلف قرآن کریم، دین اسلام به پیروان خود لزوم داشتن آمادگی دفاعی در برابر تهدیدها و دشمنان را سفارش کرده است. همچنین در سیاست‌های کلی نظام نیز لزوم ارتقای توان رزمی و دفاعی کشور به‌منظور ایجاد بازدارندگی در برابر تهدیدهای متصور مورد تأکید قرار گرفته است.

در مبانی دین مبین اسلام نیز به امر مقابله با تهدیدات و توجه به موضوع بازدارندگی تأکید شده است. چنانچه خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَاعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ»؛ یعنی

هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [دشمنان] آماده سازید. و (همچنین) اسب‌های ورزیده تا به‌وسیله آن دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید. (قرآن کریم، سوره مبارکه انفال آیه ۶۰) و فرمایش حضرت امام علی (علیه‌السلام) در جمع مردم و مسئولین شهر کوفه که می‌فرمایند: «فَخُذُوا لِلْحَرْبِ أَهْبَتَهَا وَ اَعِدُّوا لَهَا عُدَّتَهَا فَقَدْ شَبَّلَطَّاها وَ عَلَا سَنَّاها» یعنی برای جنگ آماده شوید و سازوبرگ نبرد مهیا دارید که آتش کارزار افروخته شده و شعله آن بالا گرفته است. (نهج‌البلاغه، خطبه ۲۶، فراز ۵) نظریه بازدارندگی نظریه بازدارندگی دارای سابقه طولانی در تاریخ روابط بین‌الملل است؛ اما پس از جنگ جهانی دوم و با ساخت سلاح‌های کشتار جمعی تبدیل به یکی از مهم‌ترین نظریه‌های روابط بین‌الملل گردید. (قاسمی، ۱۳۹۱) در واقع نظریه بازدارندگی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعاتی روابط بین‌الملل و مطالعات راهبردی، از جمله موضوعات علمی است که در کنار جنگ به‌عنوان مهم‌ترین موضوع مطالعات راهبردی مطرح می‌باشد. این نظریه یکی از نظریه‌های واقع‌گرایی در عرصه بین‌المللی است که پس از جنگ جهانی دوم و با تضعیف آرمان‌گرایی، مورد توجه نظریه‌پردازان مسائل راهبردی قرار گرفت. این نظریه در روابط بین‌الملل به قدرت به‌عنوان مؤلفه اصلی تبیین‌کننده روابط بین کشورها تأکید می‌کند. (رحیمی‌روشن، ۱۳۹۶) نکته اساسی در بازدارندگی این است که اگر کشوری بتواند حریف را متقاعد کند که هزینه‌ها و خطرهای خطامشی احتمالی او در دست زدن به حمله، بیشتر از منافع است خواهد توانست امنیت خود را در مقابل آن کشور تأمین کند. (همان) بازدارندگی همه‌جانبه به معنای تقویت توانمندی‌ها و افزایش همه‌ظرفیت‌های دفاعی و کسب قابلیت‌های موردنیاز برای دفع هرگونه تجاوز جهت خنثی کردن تهدیدهای نظامی خارجی می‌باشد. (آجورلو و مقصودی، ۱۳۹۷) بنابراین ویژگی بازدارندگی همه‌جانبه به‌کارگیری تمامی مقدرات و ظرفیت‌های کشور در راستای مقابله با توطئه‌ها و تهدیدهای دشمنان است. (کوچکی، محبی و سبزی، ۱۳۹۶)

اقتدار دفاعی و بیانیه گام دوم انقلاب

رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه گام دوم انقلاب» در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ به تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه گذشته انقلاب اسلامی پرداخته و توصیه‌های اساسی به‌منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» ارائه فرمودند. در این بیانیه در خصوص اقتدار دفاعی آمده است: نماد پُرابهت و باشکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر قلدوران و زورگویان و مستکبران جهان و در رأس آنان آمریکای جهان‌خوار و جنایت‌کار، روزبه‌روز برجسته‌تر شد. در تمام این چهل سال، تسلیم‌ناپذیری و صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن و گردن برافراشته آن در مقابل دولت‌های متکبر و مستکبر، خصوصیت شناخته‌شده ایران و ایرانی به‌ویژه جوانان این مرزوبوم به شمار می‌رفته است. قدرت‌های انحصارگر جهان که همواره حیات خود را در دست‌اندازی به استقلال دیگر کشورها و پایمال کردن منافع حیاتی آنها برای مقاصد شوم خود دانسته‌اند، در برابر ایران اسلامی و انقلابی، اعتراف به ناتوانی کردند. ملت ایران در فضای حیات‌بخش انقلاب توانست نخست دست‌نشانده آمریکا و عنصر خائن به ملت را از کشور براند و پس‌از آن هم تا امروز از سلطه دوباره قلدوران جهانی بر کشور با قدرت و شدت جلوگیری کند.

ایران مقتدر، امروز هم مانند آغاز انقلاب با چالش‌های مستکبران روبه‌رو است اما با تفاوتی کاملاً معنی‌دار. اگر آن روز چالش با آمریکا بر سر کوتاه کردن دست عمال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی در تهران یا رسوا کردن لانه‌ی جاسوسی بود، امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه‌ی غرب آسیا و حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین‌های اشغالی و دفاع از پرچم پرافراشته‌ی حزب‌الله و مقاومت در سراسر این منطقه است. و اگر آن روز، مشکل غرب جلوگیری از خرید تسلیحات ابتدایی برای ایران بود، امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته‌ی ایرانی به نیروهای مقاومت است. و اگر آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند ایرانی خودفروخته یا با چند هواپیما و بالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی و ملت ایران فائق آید، امروز برای مقابله‌ی سیاسی و امنیتی با جمهوری اسلامی، خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند یا مرعوب می‌بیند و البته بازهم در رویارویی، شکست می‌خورد. ایران به برکت انقلاب، اکنون در جایگاهی متعالی و شایسته‌ی ملت ایران در چشم جهانیان و عبور کرده از بسی گردنه‌های دشوار در مسائل اساسی خویش است.

عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن؛ این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت، و مصلحت» در روابط بین‌المللی‌اند. صحنه‌ی جهانی، امروز شاهد پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه‌ی ظهورند: تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه‌ی آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه‌ی غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آن‌ها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه‌ی سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. این‌ها بخشی از مظاهر عزت جمهوری اسلامی است که جز با شجاعت و حکمت مدیران جهادی به دست نمی‌آید. سردمداران نظام سلطه نگران‌اند؛ پیشنهادهای آن‌ها عموماً شامل فریب و خدعه و دروغ است. امروز ملت ایران علاوه بر آمریکای جنایت‌کار، تعدادی از دولت‌های اروپایی را نیز خدعه‌گر و غیرقابل اعتماد می‌داند. دولت جمهوری اسلامی باید مرزبندی خود را با آن‌ها با دقت حفظ کند؛ از ارزشهای انقلابی و ملی خود، یک گام هم عقب‌نشینی نکند؛ از تهدیدهای پوچ آنان نهراسد؛ و در همه‌حال، عزت کشور و ملت خود را در نظر داشته باشد و حکیمانه و مصلحت‌جویانه و البته از موضع انقلابی، مشکلات قابل حل خود را با آنان حل کند. در مورد آمریکا حل هیچ مشکلی متصور نیست و مذاکره با آن جز زیان مادی و معنوی محصولی نخواهد داشت.

محیط‌شناسی

مدیران و رهبران برای آنکه بتوانند بقاء و منافع مجموعه تحت فرمان خود اعم از سازمان‌های کشور را حفظ و آن را گسترش دهند باید شناخت مناسب از محیط، ساختار، رفتار متغیرها و طبقه‌بندی و سازوکارهای محیطی آن داشته باشند. هرچه شناخت از محیط بیشتر باشد شناسایی، طبقه‌بندی، ارزیابی مسائل استراتژیک بهتر صورت می‌گیرد و در آن صورت استراتژی مناسب‌تری تدوین می‌گردد، زیرا اطلاعاتی که در راستای شناسایی سازه‌های محیط ساز گردآوری می‌گردد می‌تواند در شناسایی و طبقه‌بندی مسائل استراتژیک به مدیران کمک کند. در مباحث برنامه‌ریزی استراتژیک، محیطی برنامه‌ریزی به کلیه عواملی اطلاق می‌شود که بر سازمان اثر گذاشته و از آن تأثیر می‌پذیرند. سازمان‌ها در چارچوب محیط،

مسائل استراتژیک را شناسایی نموده و تصمیم‌گیری می‌نماید. در واقع، تعیین هدف‌ها، مأموریت‌ها، راهبردها و سیاست‌های کلان همگی از عوامل محیطی پیروی می‌کنند، به همین علت یکی از مراحل بسیار مهم در برنامه‌ریزی استراتژیک، ارزیابی محیط درونی و بیرونی است. به‌طور کلی برای مواجهه با محیط دو نوع رویکرد وجود دارد؛ بی‌توجهی به محیط که غافلگیری راهبردی و انفعال را به دنبال دارد و رویکرد مواجهه فعال با محیط که هوشیاری راهبردی و پیش‌دستی نسبت به تحولات محیطی را موجب می‌شود. (حسن‌بیگی، ۱۳۹۰)

در عام‌ترین دسته‌بندی از محیط در مفهومی که در بالا ارائه گردید، محیط به دو بخش درونی و بیرونی تقسیم شده است. در تقسیم‌بندی دیگر، عوامل محیطی به دو دسته تقسیم شده است.

- عوامل مستقیم که اثر مستقیم و مؤثری روی سیستم دارند.
 - عوامل غیرمستقیم که عوامل مستقیم را تحت تأثیر قرار داده و به‌وسیله آن روی سیستم اثر دارند.
- با این حال نویسندگان و صاحب‌نظران مختلف از دید خود محیط را مخصوصاً محیط خارجی را به انواع مختلفی دسته‌بندی کرده‌اند از جمله:

- تقسیم محیط بر مبنای سطح داخلی و خارجی؛
- تقسیم محیط بر اساس ثبات و تغییر؛
- تقسیم محیط از نظر ساختار؛
- تقسیم محیط بر مبنای سطح. (احمدوند، ۱۳۹۱)

مدل‌های ذهنی شناخت محیط

برای تحلیل محیط، مدیران با انبوهی از رخدادهای و موقعیت‌هایی مواجه هستند که هر کدام از آن‌ها نیازمند نگاه دقیقی برای بررسی می‌باشد. بدیهی است بررسی هر کدام از این رخدادهای و موقعیت‌های مختلف به‌تنهایی نیازمند شیوه‌ای خاص و قوی برای بررسی است و دقیقاً شبیه به حالتی است که یک مدیر با اقیانوسی از اطلاعات مواجه باشد. شیوه‌گزینش اطلاعات و برخورد با آن‌ها الگوهای خاصی را در تحلیل محیطی به وجود می‌آورد که در اینجا در قالب سه رویکرد عینی گرا، ذهنی گرا و ساخت‌گرا، توضیح داده می‌شود. نگاه و باور تحلیلگر در گزینش و تحلیل اجزای محیط باعث تفاوت در انتخاب روش گردآوری داده‌ها و تفسیر خواهد شد و بدیهی است با تفاوت‌های بسیاری که میان سه رویکرد فکری دیده می‌شود می‌توان انتظار داشت که با برنامه‌های راهبردی متفاوت روبرو بود. که هر کدام از آن‌ها محیط را به‌گونه‌ای متفاوت مورد بررسی قرار می‌دهد.

الف) رویکرد عینی گرا: تقریباً بیشتر پژوهش‌ها و مقاله‌هایی که در مورد مدیریت راهبردی انجام شده با این فرض است که سازمان و محیط واقعی، مادی و جدا از هم هستند. استراتژیست‌ها در محیط به دنبال فرصت‌ها یا تهدید هستند و در سازمان به دنبال نقاط قوت و ضعف هستند؛ به بیان دیگر تحلیل‌های محیطی در مورد کشف پدیده‌هایی است که جایی بیرون از سازمان قرار دارند.

ب) رویکرد ذهنی گرا: این رویکرد بر این باور است که دانش نسبت به جهان نسبی است و فقط از دیدگاه افرادی که به طور مستقیم درگیر شناخت آن هستند خلق و درک می‌شود. در اینجا هیچ‌گونه ادعایی در مورد اینکه آیا واقعیت مستقل از مشاهده‌گر است یا خیر، وجود ندارد و نمی‌توان به حقیقت پی برد زیرا همه انواع دانش در ذهن، تحت تأثیر تجربه فرد قرار می‌گیرد. در این رویکرد واقعیت در ذهن شخص ساخته می‌شود. این واقعیت توسط تجربه ذهنی فرد البته تحت نفوذ نیروهای فرهنگی و اجتماعی تعریف می‌شود. در این رویکرد روشی میانه در مورد جبرگرایی محیطی انتخاب شده است.

پ) رویکرد ساخت گرا: در این دیدگاه سه نکته در ارتباط با سازمان‌ها حائز اهمیت است:

- نخست اینکه سازمان نتیجه افکار اقدامات پذیرفته شده است که با جزئیات بیان شده است (برونی کردن مفهوم سازمان)
- دوم اینکه سازمان به چه صورت واقعیت عینی خود را می‌پذیرد و به حضور در شرایط فضایی و عینی که خود خالق آن‌هاست ادامه می‌دهد.
- سوم اینکه واقع این واقعیات به چه صورت بر افکار و اقدامات انسان تأثیر می‌گذارند (درونی ساختن). [۳۰]

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق کاربردی- توسعه‌ای با روش توصیفی-تحلیلی و موردی-زمینه‌ای با رویکرد ترکیبی انجام و اطلاعات با استفاده از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، پرسشنامه و تعامل فکری با خبرگان حوزه دفاعی داده‌های لازم جمع‌آوری گردیده است. شناخت محیط با استفاده از رویکرد عینی‌گرایی، محیط نظامی دفاعی ارتش ج.ا.ا را در مواجهه با تهدیدات نظامی آمریکا، در دو دسته محیط داخلی، شامل قوت‌ها و ضعف‌ها و محیط خارجی، شامل فرصت‌ها و تهدیدات، مورد مطالعه قرار گرفته است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات برای شناخت محیط از تحلیل محتوا و مصاحبه با صاحب‌نظران و برای تدوین راهبرد با به‌کارگیری ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و رسم نمودار SPACE و تکنیک‌های SWOT و QSPM استفاده شده است. جامعه آماری را خبرگان بخش دفاعی کشور با ویژگی‌های دانش نظامی و دفاعی بالا، سابقه خدمت بالای بیست سال و میزان تحصیلات نظامی یا دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر که در سمت‌های فرماندهان، معاونین، مدیران و رؤسای مرتبط با بخش‌های دفاعی (شاغل و بازنشسته) بوده و جهت پژوهش دسترسی به آنان مقدور بوده است تشکیل داده است. تعداد آن‌ها حدود ۷۰ نفر که به صورت تمام شمار انتخاب شدند. سؤالات پرسش‌نامه بر مبنای ادبیات تحقیق تدوین و با استفاده از نظر خبرگان پرسش‌نامه اصلاح و اعتبار (روایی) مطلوبی دارد و برای سنجش پایایی، سؤالات آزمون در دو نوبت و تحت شرایط مشابه به یک گروه واحد داده شد و نمرات حاصل باهم مقایسه گردید که نزدیکی نمرات این دو گروه نشان داد، سؤالات پایایی بالایی دارند.

یافته‌های تحقیق

عوامل داخلی و خارجی بر اساس نظر نمونه آماری با ماتریس‌های یادشده در روش‌شناسی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج حاصله شامل نقاط ضعف، قوت، فرصت و تهدیدات به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول ۱. ارزیابی عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها)

قوت و ضعف (IFE)						
R	عوامل	ضریب اهمیت عامل بر تدوین راهبرد	وزن	ضریب وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضریب وضعیت مطلوب عامل
S ₁	عمق راهبردی	۴.۳۲	۰.۰۴۳	۳.۸۳۸	۰.۱۶۴	۰.۱۷۱
S ₂	توان رزمی برای جنگ ناهم‌تراز	۳.۹۲۹	۰.۰۳۹	۳.۷۳	۰.۱۴۴	۰.۱۵۵
S ₃	توانایی تهدید امنیتی رژیم‌های متحد و میزبان آمریکا در منطقه	۴.۶۲۹	۰.۰۴۶	۳.۸۹۲	۰.۱۷۱	۰.۱۸۳
S ₄	کنترل تنگه هرمز	۴.۳۴۳	۰.۰۴۳	۳.۸۱۱	۰.۱۶۷	۰.۱۷۲
S ₅	قابلیت ایجاد اختلال در امنیت صدور انرژی	۳.۹۸۶	۰.۰۳۹	۳.۵۶۸	۰.۱۵۰	۰.۱۵۸
S ₆	قابلیت ناامن نمودن پایگاه‌ها و مراکز سیاسی، نظامی اقتصادی آمریکا در منطقه	۴.۱۵۷	۰.۰۴۱	۳.۷۵۷	۰.۱۴۷	۰.۱۶۴
S ₇	توانایی در اجرای عملیات‌های ویژه به‌منظور وارد نمودن تلفات سنگین به دشمن	۳.۸۱۴	۰.۰۳۸	۳.۸۱۱	۰.۱۴۲	۰.۱۵۱
S ₈	قابلیت اجرای آفند سایبری و تهاجم الکترونیکی	۳.۷۵۷	۰.۰۳۷	۳.۶۴۹	۰.۱۴۲	۰.۱۴۹
S ₉	موشک‌های دریاپایه نقطه زن و هوشمند	۴.۲۰۰	۰.۰۴۲	۳.۷۸۴	۰.۱۵۱	۰.۱۶۶
S ₁₀	مین‌های دریایی	۴.۱۷۱	۰.۰۴۷	۳.۷۵۷	۰.۱۷۶	۰.۱۸۶
S ₁₁	سامانه‌های بدون سرنشین	۴.۲۷۱	۰.۰۴۲	۳.۸۱۱	۰.۱۵۹	۰.۱۶۹
S ₁₂	وجود رهبر مدیر و توانا	۴.۷۴۳	۰.۰۴۷	۳.۹۶۴	۰.۱۷۹	۰.۱۸۸
S ₁₃	انسجام اجتماعی	۴.۳۱۴	۰.۰۴۳	۳.۹۳۸	۰.۱۶۸	۰.۱۷۱
S ₁₄	روحیه شهادت‌طلبی بالا	۴.۶۷۱	۰.۰۴۶	۳.۹۱۹	۰.۱۷۷	۰.۱۸۵
S ₁₅	وجود ظرفیت‌های مکمل و دنباله‌های استراتژیک	۳.۹۸۶	۰.۰۳۹	۳.۶۷۶	۰.۱۵۴	۰.۱۵۸
W ₁	حوزه‌ی فناوری‌های پیشرفته نظامی	۴	۰.۰۴۰	۱.۵۱۴	۰.۱۴۵	۰.۰۷۹
W ₂	آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها	۴.۲۱۴	۰.۰۴۲	۱.۲۱۶	۰.۰۶۳	۰.۰۸۳
W ₃	توان نبرد هوایی	۴.۳۸۶	۰.۰۴۳	۱.۲۴۳	۰.۰۵۳	۰.۰۸۷

قوت و ضعف (IFE)						
۰.۰۸۱	۲	۰.۰۵۰	۱.۴۳۲	۰.۰۴۰	۴.۰۸۶	W ₄ پدافند غیرعامل
۰.۰۷۶	۲	۰.۰۵۴	۱.۴۰۵	۰.۰۳۸	۳.۸۲۹	W ₅ تحرک و سرعت عمل
۰.۰۸۲	۲	۰.۰۵۷	۱.۳۷۸	۰.۰۴۱	۴.۱۲۹	W ₆ هماهنگی بین دستگاه‌های دولتی و نظامی
۰.۰۸۱	۲	۰.۰۵۶	۱.۲۹۷	۰.۰۴۰	۴.۰۸۶	W ₇ فعالیت گروهک‌های معاند
۰.۰۸۲	۲	۰.۰۵۳	۱.۳۵۱	۰.۰۴۱	۴.۱۵۷	W ₈ مقابله با عملیات روانی و رسانه‌ای دشمن
۰.۰۸۸	۲	۰.۰۶۰	۱.۱۰۸	۰.۰۴۴	۴.۵۷	W ₉ آسیب‌پذیری در برابر سلاح‌های نامتعارف
۳/۲۶۲		۲/۹۸۱		۱	۱۰۱/۱۷۴	جمع کل

جدول ۲. ارزیابی عوامل خارجی (فرصتها و تهدیدات)

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل بر تدوین راهبرد	وزن	ضرب وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضرب وضعیت مطلوب عامل
O1	وابستگی نیروی هوایی دشمن به پایگاه‌های کشورهای همسایه جمهوری اسلامی ایران و ناوهای هواپیمابر	۴.۲۴۳	۰.۰۲۵	۳.۹۱۹	۰.۰۹۷	۴
O2	نیاز دشمن به همکاری کشورهای هم‌جوار جمهوری اسلامی ایران	۴.۲۴۳	۰.۰۲۵	۳.۸۹۲	۰.۰۹۶	۴
O3	ضعف دشمن در برابر عملیات نامنظم و انتحاری	۴.۰۴۳	۰.۰۲۳	۳.۸۱۱	۰.۰۹۰	۴
O4	ضربه‌پذیری محورهای آمادی دشمن	۳.۹۷۱	۰.۰۲۳	۳.۷۳	۰.۰۸۶	۴
O5	عدم آشنایی و تطابق دشمن با فرهنگ مردم منطقه و انزجار ملت‌ها از آن‌ها	۳.۸۱۴	۰.۰۲۲	۳.۷۵۷	۰.۰۸۳	۴
O6	ضعف در کنترل و برقراری امنیت مناطق اشغالی	۴.۱۵۷	۰.۰۲۴	۳.۸۱۱	۰.۰۹۲	۴
O7	آسیب‌پذیر بودن بالگردهای مهاجم در برابر سلاح‌های پدافند هوایی دوش‌پرتاب غیر الکترونیکی	۳.۸۴۳	۰.۰۲۲	۳.۴۸۶	۰.۰۷۸	۴
O8	آسیب‌پذیری دشمن در جنگ شهری و شرایطی که تشخیص نظامیان و مردم عادی ممکن نباشد	۴.۲۱۴	۰.۰۲۴	۳.۷۸۴	۰.۰۹۳	۴
O9	وحشت نیروهای مهاجم از ناامنی صحنه نبرد	۴.۱۱۴	۰.۰۲۴	۳.۸۱۱	۰.۰۹۱	۴
T1	اجرای عملیات متحرک هوایی	۴.۰۴۳	۰.۰۲۳	۱.۵۴۱	۰.۰۳۶	۲
T2	تجربیات جنگی مشترک و مرکب	۴.۲۸۶	۰.۰۲۵	۱.۵۱۴	۰.۰۳۸	۲
T3	توان الکترونیکی و جنگ الکترونیک	۴.۷۱۴	۰.۰۲۷	۱.۰۸۱	۰.۰۳۰	۲
T4	استفاده از پشتیبانی کشورهای هم‌پیمان در زمینه‌های اطلاعاتی	۴.۴۲۹	۰.۰۲۶	۱.۱۰۸	۰.۰۲۹	۲

۰۰۵۱	۲	۰۰۳۰	۱.۱۶۲	۰۰۲۶	۴.۴۱۴	T5	اختلال سیستم اطلاعات نیروهای مقابل
۰۰۵۳	۲	۰۰۲۹	۱.۱۰۸	۰۰۲۷	۴.۵۷۱	T6	دقت، تمرکز، سرعت و کوبندگی بالا
۰۰۵۱	۲	۰۰۳۳	۱.۲۷	۰۰۲۶	۴.۴۱۴	T7	فن آوری لیزری، نوری، مغناطیسی
۰۰۴۸	۲	۰۰۳۱	۱.۲۹۷	۰۰۲۴	۴.۱۷۱	T8	امکان انجام نبرد غیرخطی
۰۰۵۰	۲	۰۰۳۴	۱.۳۵۱	۰۰۲۵	۴.۳۱۴	T9	تجهیزات مهندسی مدرن و کارآمد
۰۰۵۱	۲	۰۰۳۵	۱.۳۵۱	۰۰۲۶	۴.۴۲۹	T10	آمد و پشتیبانی مؤثر و مداوم
۰۰۵۴	۲	۰۰۳۴	۱.۳۴۳	۰۰۲۷	۴.۶۵۷	T11	هوایماهای دورپرواز
۰۰۵۲	۲	۰۰۳۵	۱.۳۲۴	۰۰۲۶	۴.۵	T12	ناوهای هوایما بر
۰۰۴۹	۲	۰۰۳۵	۱.۴۳۲	۰۰۲۴	۴.۲۱۴	T13	انواع زیردریایی‌های هسته‌ای
۰۰۵۲	۲	۰۰۳۴	۱.۲۹۷	۰۰۲۶	۴.۵۱۴	T14	موشک‌های بالستیک و کروز
۰۰۵۵	۲	۰۰۳۶	۱.۳۲۴	۰۰۲۷	۴.۷	T15	بمب‌ها و موشک‌های هوشمند
۰۰۴۹	۲	۰۰۳۱	۱.۲۴۳	۰۰۲۵	۴.۲۵۷	T16	پدافند هوایی هوشمند
۰۰۴۷	۲	۰۰۳۲	۱.۳۵۱	۰۰۲۴	۴.۰۵۷	T17	سپر دفاع ضد موشکی
۰۰۵۳	۲	۰۰۳۱	۱.۱۸۹	۰۰۲۶	۴.۵۲۹	T18	پهبادها
۰۰۵۳	۲	۰۰۳۳	۱.۲۴۳	۰۰۲۷	۴.۶	T19	ماهواریهای نظامی
۰۰۵۰	۲	۰۰۳۴	۱.۳۷۸	۰۰۲۵	۴.۳	T20	موشک‌های ضد موشک
۰۰۴۴	۲	۰۰۳۴	۱.۵۴۱	۰۰۲۲	۳.۸۱۴	T21	تسلیمات شیمیایی
۰۰۵۰	۲	۰۰۳۳	۱.۳۲۴	۰۰۲۵	۴.۳۲۹	T22	همانگی اطلاعاتی بین ماهواره‌ها، هوایماهای جاسوسی و سامانه‌های عکس برداری و نیروهای ویژه
۰۰۴۵	۲	۰۰۳۴	۱.۵۱۴	۰۰۲	۳.۸۲۹	T23	تسلیمات میکروبی
۰۰۴۸	۲	۰۰۳۳	۱.۳۷۸	۰۰۲۴	۴.۱۷۱	T24	موشک‌های قاره‌پیما
۰۰۴۸	۲	۰۰۳۴	۱.۴۳۲	۰۰۲۴	۴.۱۲۹	T25	تسلیمات اورانیوم تضعیف شده
۰۰۵۰	۲	۰۰۳۱	۱.۲۴۳	۰۰۲۵	۴.۳۲۹	T26	توان ائتلاف سازی دشمن
۰۰۵۱	۲	۰۰۳۲	۱.۲۷	۰۰۲۶	۴.۴	T27	استفاده از گروه‌های مخالف و معارض
۰۰۵۱	۲	۰۰۳۰	۱.۱۸۹	۰۰۲۶	۴.۴۱۴	T28	تحویل تحریم تسلیحاتی
۰۰۵۴	۲	۰۰۳۰	۱.۱۰۸	۰۰۲۷	۴.۶۷۱	T25	امکان برتری اطلاعاتی متکی بر توانمندی شبکه محور
۰۰۵۵	۲	۰۰۳۳	۱.۲۱۶	۰۰۲۷	۴.۷	T30	فرماندهی و کنترل چند حوزه‌ای
۰۰۵۳	۲	۰۰۳۱	۱.۱۶۲	۰۰۲۶	۴.۵۴۳	T31	عملیات روانی گسترده
۲.۴۲۶		۱.۸۲۱		۱	۱۷۲.۰۸۴		جمع کل

تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

جهت تعیین موقعیت راهبردی بر روی محور مختصات دکارتی باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی و خارجی باید

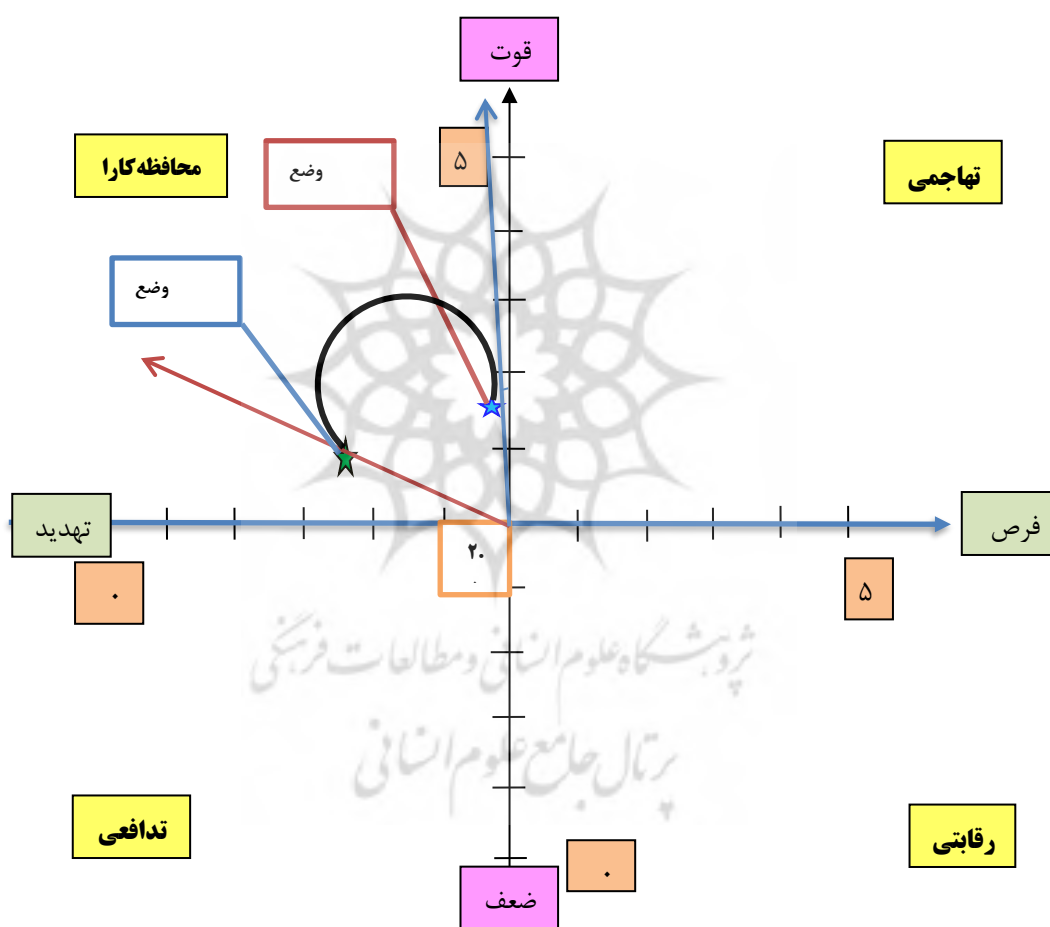
استفاده نمود. ابتدا موقعیت وضعیت فعلی را برابر محاسبات زیر به دست می‌آوریم:

۲.۹۸ = حاصل جمع نمره وزن‌های موزون عوامل داخلی (IFE) برای موقعیت فعلی

۱.۸۲ = حاصل جمع نمره وزن‌های موزون عوامل خارجی (EFE) برای موقعیت فعلی
مانند حالت قبل جهت تعیین موقعیت راهبردی وضعیت مطلوب بر روی محور مختصات دکارتی باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره نهایی را از حاصل جمع نمره موزون ضعف‌ها و نمره موزون قوت‌ها بدست آورد.

۳.۲۶ = حاصل جمع نمره وزن‌های موزون عوامل داخلی (IFE) برای موقعیت مطلوب

۲.۴۳ = حاصل جمع نمره وزن‌های موزون عوامل خارجی (EFE) برای موقعیت مطلوب

نمودار شماره ۱: تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

تدوین راهبرد

در این مرحله با استفاده از جدول SWOT نسبت به فرموله کردن راهبردها SO, ST, WO, WT اقدام شده است

که برای نمونه مدل جدول راهبردهای بخشی در زیر آمده است:

جدول ۳. ماتریس زوجی (برای احصاء راهبردها)

نقاط ضعف W	نقاط قوت-S	ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)
		ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)
استراتژی‌های WO با بهره جستن از فرصت‌ها نقاط ضعف را از بین می‌بریم	استراتژی‌های SO با بهره جستن از قوت‌ها درصدد بهره‌برداری از فرصت‌ها برمی‌آییم	فرصت‌ها - O
استراتژی‌های WT نقاط ضعف را کاهش دهید و از تهدیدات پرهیز می‌کنیم	استراتژی‌های ST برای احتراز از تهدیدات از نقاط قوت استفاده می‌کنیم	تهدیدات-T

در نهایت پس از احصاء راهبردهای بخشی با ترکیب آن‌ها و لحاظ نمودن سه عنصر هدف، راه و روش راهبردهای نهایی تدوین گردیدند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که هم وضعیت موجود و هم وضعیت مطلوب در ناحیه (ربع) محافظه‌کارانه قرار دارد. وضعیت موجود نشان می‌دهد به میزانی که قوت‌ها و ظرفیت‌ها موجود است به‌طور نسبی به همان میزان تهدیدات وجود دارد. موقعیت وضعیت مطلوب بیانگر آن است که نقطه عطف ارتش جمهوری اسلامی ایران، بیشتر معطوف به قوت‌ها است تا فرصت‌ها. بنابراین راهبردهای اقتدار دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات بایستی بیشتر معطوف به ظرفیت‌های جمهوری اسلامی ایران باشند. بنابراین در راستای پاسخ به سؤال تحقیق راهبردهای احصاء شده پس از اولویت‌بندی به شرح زیر می‌باشند:

۱) عنوان راهبرد: ایجاد بازدارندگی دفاعی همه‌جانبه و اقتدار افزا

ایجاد بازدارندگی یکپارچه با بهره‌گیری از وجود ظرفیت‌های مکمل و دنباله‌های استراتژیک، تسلیحات بومی، موشک‌های دریایا پایه نقطه‌زن، به‌کارگیری سامانه‌های بدون سرنشین، قابلیت آسیب رساندن به ماهواره‌های اطلاعاتی دشمن، رصد و پایش منافع و اهداف ملی آمریکا (برآورد اطلاعاتی نقاط آسیب‌پذیری منافع و اهداف ملی قابل دسترس آمریکا)، جلوگیری از شکل‌گیری اتحاد و ائتلاف دشمن، به‌منظور ایجاد اخلال در استراتژی‌های دشمن و پرهزینه کردن جنگ برای این کشور در منطقه.

۲) عنوان راهبرد: غافل‌گیری دشمن در زمان، مکان و موقعیت غیر قابل انتظار

غافل‌گیر نمودن دشمن (غافل‌گیری در زمان، مکان، طرح‌ریزی و فناوری‌های بومی) در موقعیت غیر قابل انتظار با استفاده از تسلیحات بومی کشور، ضربه زدن به ستون پیشرو دشمن به وسیله آتش توپخانه گسترده دقیق و خودکار، سامانه‌های دفاع موشکی کنترل از راه دور مستقر در زمین با قابلیت نابودی موشک‌های بالستیک و کروز، به‌کارگیری وسایل بدون سرنشین جهت شناسایی مخفیانه مجهز به رادار مادون قرمز تصویربردار، به‌کارگیری توان رزم ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنگ‌های ناهم‌تراز، توان اطلاعاتی و اجرای عملیات نظامی در منطقه مورد علاقه جمهوری اسلامی ایران، به‌کارگیری سامانه‌های بدون سرنشین، آرایش و استقرار سریع نظامی نیروهای کارآمد چابک در صحنه نبرد، ایجاد اختلال در آماد و پشتیبانی مؤثر و مداوم آمریکا در منطقه به وسیله توان سایبری، کند کردن تحرک و سرعت عمل دشمن و سردرگمی در انتخاب استراتژی‌های جایگزین نظامی.

۳) عنوان راهبرد: تهدید پایگاه‌ها و ناوگان در منطقه

ناامن کردن پایگاه‌ها و ناوگان در منطقه پیرامونی جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از توان رزم جنگ ناهم‌تراز، قدرت سایبری، تسلیحات هوشمند دورایستا، توان اطلاعاتی و اجرای عملیات نظامی در عمق منطقه مورد علاقه، عملیات مستشاری نظامی در کشورهای هدف، آموزش‌های مناسب کسب مهارت خلاقیت و نوآوری در عملیات‌های نظامی محدود برای فرماندهان نظامی ارتش جمهوری اسلامی ایران، به‌کارگیری تسلیحات بدون سرنشین به منظور ضربه زدن به منافع آمریکا در منطقه و ایجاد اختلال در نبرد خطی، سیستم آماد و پشتیبانی و سیستم دفاعی آمریکا.

۴) عنوان راهبرد: توسعه ظرفیت‌های پدافند غیرعامل ارتش جمهوری اسلامی ایران

توسعه ظرفیت‌های پدافند غیرعامل ارتش جمهوری اسلامی ایران با استفاده از تقویت فناوری‌های پیشرفته پدافند غیرعامل در حوزه‌های زیرساختی، تجهیزاتی و تسلیحاتی، استمرار و افزایش قدرت دفاعی، تقویت ظرفیت‌های مکمل، موقعیت راهبردی، روحیه سلحشوری، در راستای افزایش پایداری دفاعی، ارتقاء تاب‌آوری زیرساخت‌های حیاتی و حساس موجود در ارتش جمهوری اسلامی ایران و کاهش آسیب‌پذیری‌های ناشی از تهدیدات نظامی آمریکا (متعارف و نامتعارف).

۵) قدرت رهبری و نفوذ کلام فرماندهی معظم کل قوا

بهره‌گیری از قدرت رهبری، توان مدیریتی و فرماندهی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و استفاده از فرمایشات ایشان در بیانیه گام دوم انقلاب در راستای بسیج مردمی، قابلیت‌های انسجام اجتماعی، استحکام روحی ملت و روحیه شهادت‌طلبی جهت ایجاد وحشت در نیروهای مهاجم در صحنه نبرد و آسیب‌پذیری دشمن در جنگ شهری به منظور تقویت ظرفیت‌های مکمل (ظرفیت‌های اطلاعاتی، نظامی، مردمی و ...) و کاهش فعالیت‌های گروه‌های معاند و عملیات روانی و رسانه‌ای دشمن.

پیشنهادها

پیشنهادها برای کارگزاران بخش دفاعی

الف) راهبردهای احصاء شده این تحقیق جهت بهره‌برداری به یگان‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران ارجاع گردد.
 ب) نیرویی با عنوان نیروی سایبری یا عنوانی مشابه در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران ایجاد گردد و به‌کارگیری کلیه توانمندی‌ها و ظرفیت‌های انسانی، فنی و تجهیزاتی ارتش مرتبط با سایبر در این نیرو ادغام‌شده و ضمن تعامل و ارتباط تنگاتنگ با بخش کشوری در حوزه سایبری، به فعالیت یکپارچه و متمرکز در عملیات سایبری به‌ویژه در بخش آفند سایبری بپردازد.

پیشنهادها برای پژوهش‌گران بخش دفاعی

الف) ارائه الگوی راهبردی به‌کارگیری تسلیحات هوشمند آجا در مقابله با تهدیدات نظامی آمریکا.
 ب) استخراج الزامات پیاده‌سازی و اجرای راهبردهای اقتدار دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب.

منابع

قرآن کریم

نهج‌البلاغه

حضرت امام خمینی رحمه‌الله علیه، صحیفه نور.

بیانات امام خامنه‌ای مدظله‌العالی.

آجورلو، علی و مقصودی، مجتبی. (۱۳۹۷). بررسی نقش هویت در سیاست دفاعی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر بازدارندگی همه‌جانبه و متعارف‌گرایی، فصلنامه پژوهش‌نامه انقلاب اسلامی، سال ۸، شماره ۲۹.

احمدوند، علی‌محمد. (۱۳۹۱). جزوه درسی مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی.

بهنام‌نیا، علی‌اصغر و افتخاری، اصغر. (۱۳۸۶). سیکل حیات تهدید، فصلنامه نگرش راهبردی، شماره‌های ۷۸ - ۷۷.

پاشایی هولاسو، امین و شفقت، ابوطالب. (۱۳۹۸). بهینه‌سازی اقتدار دفاعی امنیتی با رویکرد پدافند غیرعامل مطالعه موردی: جمهوری اسلامی ایران.

پورشاسب، عبدالعلی و دولت‌شاه، بهروز. (۱۳۹۷). الگوی اقتدار دفاعی - امنیتی بر اساس گفتمان حضرت امام خمینی (ره)، فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، شماره ۵.

پورعزت، علی‌اصغر؛ امیری، مجتبی؛ آقامحمدی، داود و وثوقی نیری، عبدالله. (۱۳۹۶). تصویرپردازی از مختصات ارتش مقتدر در پرتو رهنمودهای قرآن حکیم، فصلنامه مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، سال هشتم، شماره ۳۰.

جعفری، اصغر. (۱۳۹۸). دیپلماسی دفاعی در اندیشه‌های مقام معظم رهبری، تهران، انتشارات دانشگاه صنعتی مالک اشتر.

حسن بیگی، ابراهیم. (۱۳۹۰). مدیریت راهبردی، تهران، انتشارات سمت چاپ اول.
 حیات مقدم، امیر؛ کلانتری، فتح‌الله و فلاح، عباس. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مرتبط با مؤلفه دفاعی امنیتی جهت استحکام ساخت درونی قدرت نظام با تأکید بر منویات فرماندهی معظم کل قوا، فصلنامه راهبردی دفاعی، سال پانزدهم، شماره ۵۷، ص ۴۳ - ۶۶.

دهقان، محمد. (۱۳۹۲). سیاست دفاعی، جزوه درسی، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
 راش، مایکل. (۱۳۷۷). جامعه و سیاست: مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات سمت.
 رشیدزاده، فتح‌الله؛ عاشوری، ذبیح‌الله و شهرام‌فر، جعفر. (۱۳۹۰). الگوی راهبردی تحکیم و توسعه اقتدار دفاعی امنیتی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال دوازدهم، شماره ۴۶، ص ۱۲۱-۱۴۱.
 رشیدزاده، فتح‌الله. (۱۳۸۷). توسعه و تحکیم قدرت و اقتدار نظامی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۳۳.

رشیدزاده، فتح‌الله. (۱۳۸۷). توسعه و تحکیم قدرت و اقتدار نظامی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۳۳.
 رحیمی روشن، حسن. (۱۳۹۶). بازدارندگی منطقه‌ای و تأمین امنیت جمهوری اسلامی ایران، دوفصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل، سال ۱، شماره ۱.

عالم، عبدالرحمان. (۱۳۷۸). بنیادهای علم سیاست، تهران، نشر نی.
 قاسمی، بهنام و نگهدار، الهام. (۱۳۹۲). چرخه راهبردی و الزامات سیستم دفاعی جمهوری اسلامی ایران، مجله سیاست دفاعی، سال پنجم، شماره ۸۵.
 قاسمی، فرهاد. (۱۳۹۱). بازسازی مفهومی نظریه بازدارندگی منطقه‌ای و طراحی الگوهای آن بر اساس نظریه‌های چرخه قدرت در شبکه، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال ۱۰، شماره ۳۸.

کیانی، سورنا. (۱۳۹۵). الگوی راهبردی دفاع همه‌جانبه از منظر قرآن کریم، رساله دکتری، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
 کمالی، روزبه و خیراندیش، مهدی. (۱۳۹۶). الگوی توسعه آمادگی دفاعی کارکنان نیروهای مسلح: رویکردی کیفی مبتنی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، سال ۱، شماره ۱.
 کوچکی، سجاد؛ محبی، افشار و سبزی، حسین. (۱۳۹۶). راهبردهای قدرت برتر دفاعی منطقه در حوزه نظامی بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال ۱۵، شماره ۷۰.
 مرادیان، محسن و صادقی گوغری، سعید. (۱۳۹۲). آینده‌پژوهی تهدیدات علیه جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه امنیت پژوهی، سال دوازدهم، شماره ۴۳.

مجردی، سعید؛ حاجی‌سالم، غفار و اسحاقی، جمشید. (۱۳۹۲). تحلیل میزان و ترکیب اعتبارات بخش دفاع بر مبنای شاخص جهانی نظامی‌گری و شاخص نیاز دفاعی، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال یازدهم، شماره ۴۱.

منوچهری، عباس. (۱۳۷۶). قدرت مدرنیسم و پست‌مدرنیسم دوماهنامه اطلاعات اقتصادی - سیاسی، موسسه اطلاعات.

نوریان، اردشیر. (۱۳۹۲). جایگاه مؤلفه دفاعی - امنیتی در تحکیم و توسعه اقتدار ملی از منظر امام خمینی (ره) و آیت‌الله خامنه‌ای، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال سوم، شماره چهارم، ص ۱۷۰.

